

**TIBBIYOT OLIY TA'LIM TASHKILOTLARIDA BIOLOGIK
KIMYONI O'QITISHNING METODOLOGIK TAMOYILLARI**

MAXAMMADJONOV TURSUNBOY A'ZAMJON O'G'LI.

Andijon davlat tibbiyot instituti Biologik kimyo kafedrasi assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada tibbiyot oliy ta'lim tashkilotlarida biologik kimyoni o'qitishning metodologik tamoyillari, o'qitishning innovatsion usullari haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: metodologiya, pedagogik tamoyil, muvofiqlik tamoyili, verifikatsiya tamoyili, falsafikatsiya tamoyili, kontirreduksiya tamoyili.

Metodologiyaga ilmiy bilishning, voqelikni anglash va o'zgartirishning algoritmi sifatida ham qarash mumkin. Masalan Yunonistonda geometriya yer maydonlarini o'lchashda normativ yo'l-yo'riq bo'lib xizmat qilgan va geometriya ilmini falsafani o'rganish uchun muhim metodologiya deb bilishgan. Platon maqbarasiga kiraverishdagi eshikka "kimki geometriyani bilmasa, bizning oldimizga kirmasin" deb yozib qo'yilgan ekan. Falsafada esa olamni anglashda Geraklitning logosk metodologiya vazifasini o'tagan. Metodologiya taraqqiyotiga Suqrot, Aristotel jiddiy hissa qo'shishgan. Forobiy sharqona fikrlash uslubi nuqtai nazaridan Aristotel asarlarini sharxlaydi. Bunday sharxlar Aristotel merosini o'rganishda metodologiya bo'lib kelgan. Ibn Sino o'zining xotiralarida Aristotelning "Metafizika" asarini 40 marotaba o'qib chiqsa ham hech narsa tushuna olmaganligini, bu asarning mazmuniga Forobiyning sharxlarini o'qigandan so'nggina tushunib yetganligini yozib qoldirgan. Metodologiya haqida F. Bekon, R. Dekart, J. Lokk, G. Galiley va boshqa yevropalik olimlar maxsus kitoblar yozishgan. Hamda, metodologiya rivojiga Kant, Fixte, Shelling, Gegel jiddiy hissa qo'shishgan. Gegel dialektik metodologiyaning asoslarini ishlab chiqdi.

Bugungi kunda sinergetika metodologiyasi olamning chigal muammolarini tadqiq etishda, halokatli portlashlar, noxiziqli o'zgarish jarayonlarining mohiyatini tushunib yetishda, olamning vujudga kelishini ilmiy asoslashda kuchli evristik bilish quroli vazifasini o'tamoqda.

Metodologiyaning umumilmiy tamoyillarida umumiy metodologiya va xususiy metodologik asos mavjud. Pedagogik fanlar metodologiyasining ilmiy metodologik tamoyillariga quyidagilar kiradi:

- Muvofiqlik tamoyili - ilmiy bilishning bu sohasida bilimlarning yangi qoidalar, g'oyalar konsepsiyalar asosida tartibga solish.
- To'ldiruvchanlik tamoyili - tadqiqotning ko'p obyektlari dunyoning zarraga o'xshash oddiy obyektidan tortib inson va jamiyat kabi murakkab obyektlarigacha. Qarama-qarshi nazariyalarni umumlashtirish asosida to'la tavsiflanishi.
- Verifikatsiya tamoyili - mohiyat e'tiborni hamda formal mantiqni yetarli asoslash.
- Falsafikatsiya tamoyili - bu tamoyilga binoan inkor etish orqali tekshirib ko'rish imkoni bo'lgan ilmiy bilim bo'lishi kerak.
- Reduksiya tamoyili - ma'lum bir yaxlitlik tizim murakkabligi unga nisbatan sodda tarkibiy qismlari orqali bilishdir.
- Yaxlitlik tamoyili - tadqiq etilayotgan obyektning yaxlit xossalarini boshqa bir ob'ektlar bilan aloqada bo'lish.
- Kontirreduksiya tamoyili - elementar zarrachalardan tortib ijtimoiy tabiiy tizimlarga hamma tabiiy obyektlarga, shuningdek tabiiy tilga rioya qilish.

Ta'lim va tarbiyada fanlararo bog'liqlik tamoyili: insonni o'rganadigan fanlarni nazariy rivojlanishida deferensiatsiya holati bor bo'lsada, ijtimoiy funktsiya amaliyotida integratsiya tabiiy holatdir. Tabiiy fanlar bandida yangi fanlar paydo bolishi, fanning kengayishi, jamiyat taraqqiyotida fanning imkoniyatini oshishi insonshunoslik fanlarining o'zaro bog'liqlik qonuniyati mavjudligini ko'rsatadi. Jamiyatni ijtimoiy rivoji inson, insoniylik, insoniyat triadasi insonshunoslik fanlari hamkorligini taqozo qiladi. Shaxsiy faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv asosida

izlanishlar olib brogan ilmiy tadqiqotchilarning fikricha, shaxsiy faoliyatga yo'naltirilgan yondashuvda shaxsning va faoliyatning komponentlari bir-biri bilan bog'langan bo'ladi, chunki bu yondashuvlar jarayonida shaxs subyekt sifatida faoliyat ko'rsatadi. O'z o'rnida turli xil omillar ta'sirida va shaxsning o'z faoliyati natijalari asosida uning subyekt sifatida rivojlanishi mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullaev SH.V., Muhitdinova D.X. Kimyo o'qitish metodikasi. –Namangan, 2003.
2. Abdullaeva N. Kimyo fanini o'qitishda ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalanishning turli shakl va metodlari. - Urganch, 2011.
3. Aytbaeva A.B. Kurbanova G.D., Dauletjanova G.J “Biokimyo fanini o'qitishda axborot - kommunikatsion texnologiyalarning roli” Academic Research in Educational Sciences Volume 3 | Issue 1
4. Пустамов М.М. Аxborot texnologiyalari darslarida zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish.// “Elektron ta'lim” – “Электронное обучение” – “E-learning” June, 2023, No4, Vol. 2 Navoiy davlat pedagogika instituti.
5. Rustamov M.M. Enhance students' knowledge and skills with multimedia tools in an innovative educational environment.// SCIENCE AND INNOVATION INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL VOLUME 2 ISSUE 10 OCTOBER 2023 UIF-2022: 8.2 | ISSN: 2181-3337 | SCIENTISTS.UZ 43- page
6. 10.M. Rustamov USE OF MODERN METHODS IN TEACHING “INFORMATION TECHNOLOGY” IN MEDICAL EDUCATION // SAI. 2023. №A7. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/use-of-modern-methods-in-teaching-information-technology-in-medical-education> (дата обращения: 21.12.2023).

